

Документ для легкого читання

Права людей з інтелектуальною і психічною формами інвалідності

Просто про права людей з інвалідністю

Цей документ підготовлено за підтримки Організації з безпеки та співробітництва в Європі

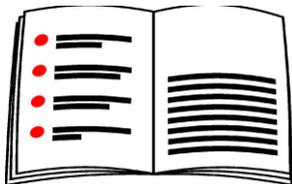
Документ підготовлено за проектом Бюро Демократичних Інститутів та Прав Людини

Проєкт називається «Підтримка людського виміру безпеки в Україні в часи кризи»

Під редакцією

Раїси Кравченко, заступниці директорки Всеукраїнської громадської організації «Коаліція захисту прав осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень»

Ілюстрації згенеровано за допомогою штучного інтелекту із використанням сайту <https://chatgpt.com/uk-UA/images/> та інших відкритих Інтернет джерел

Тут подано легкий для читання опис звіту Моніторингової Місії ООН з прав людини в Україні.

Читайте повний текст звіту, щоб дізнатися більше про права українців з інтелектуальною та психічною інвалідністю.

Оригінал звіту опубліковано 1 лютого 2022 року.

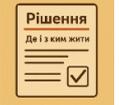
Повна назва «Інформаційна записка «Ситуація з правами людини осіб з інтелектуальними та психосоціальними формами інвалідності в Україні»

Повний текст звіту можна знайти на сайті Моніторингової Місії ООН з прав людини в Україні за посиланням:

<https://ukraine.ohchr.org/uk/177892-human-rights-situation-persons-intellectual-and-psychosocial-disabilities-ukraine-UA>

Зміст

	1. Вступ	5
	2. Про цей звіт.....	6
	3. Коротко про права українців з інтелектуальною інвалідністю	7
	4. Порухення права на рівність перед законом	9
	5. Іноді опікуни порушують права недієздатних людей	10
	6. Порухення інших прав, право на самостійне життя	12
	7. Порухення права на свободу, захист від поганого ставлення	13
	8. Примусове психіатричне лікування	14
	9. Повага до житла та сім'ї	15
	10. Право на здоров'я	16
	11. Право на освіту, абілітаційні та реабілітаційні послуги	17
	12. Право на працю та зайнятість	18
	13. Право на соціальний захист	19
	14. Висновки та поради для влади	20
	15. Пояснення складних слів	22

1. Вступ

Ви читаете короткий опис звіту про **права** українців з **інтелектуальною** та **психічною** формами інвалідності.

Цей звіт опублікували 1 лютого 2022 року.

Цей звіт написала міжнародна організація, яка називається **Організація Об'єднаних Націй** і коротка назва якої **ООН**.

Звіт підготували працівники відділу **ООН** у Києві, що називається Моніторингова місія **ООН** з прав людини.

Цей звіт складний, тут є складні слова.

Складні слова у тексті зафарбовані синім кольором, причому букви більші ніж звичайно.

На сторінці 19 можна почитати пояснення складних слів.

Щоб зрозуміти звіт, можна читати його так.

- Читати по 3 чи 4 сторінки за 1 раз.
- Попросити когось пояснювати те, що вам важко розуміти.
- Вивчити значення складних слів і потім перечитати документ декілька разів.

2. Про цей звіт

Цей звіт описує, як виконуються і як порушуються права українців з інтелектуальною та психічною інвалідністю.

У звіті написано, що права таких українців порушуються дуже часто.

Міжнародна організація **ООН** виявила багато порушень прав людей з різними видами інвалідності.

Але найбільше порушень прав виявили в українців **з інтелектуальною та психічною формами інвалідності**.

У звіті написано про різні види прав.

Наприклад, про право на рівність перед законом, освіту, охорону здоров'я та інші права.

Також у звіті написано поради від міжнародної організації ООН державі Україна.

Поради написані про те, що саме українська влада повинна змінити, аби припинити порушення прав.

3. Коротко про права українців з інтелектуальною інвалідністю

Звіт починається з короткого переказу матеріалу про права українців з інтелектуальною та психічною формами інвалідності.

Представники міжнародної організації ООН, які працюють в Україні, повинні вивчати та описувати випадки порушень прав українців.

Особливістю прав українців з інтелектуальною та психічною інвалідністю є проживання багатьох з них в інтернатах.

Також українські суди часто встановлюють цим людям недієздатність і призначають опікунів.

В інтернатах часто проживає по 100 і більше людей, працівники не можуть доглядати кожного.

Більшість інтернатів знаходяться далеко від міст і сіл, мешканці інтернатів не спілкуються з іншими.

Часто людина живе в інтернаті усе своє життя.

В інтернаті людина не може одружитися, заробляти гроші, розпоряджатися грошовою допомогою, голосувати на виборах.

Треба замість інтернатів доглядати людей вдома.

Влада не знає, скільки людей має інтелектуальну форму інвалідності.

Тільки знає, що недієздатних людей є більше, ніж 40 тисяч.

Більшість недієздатних людей мають опікуна.

Для написання цього звіту працівники міжнародної організації ООН поговорили більш ніж з 4 сотнями людей.

Вони говорили з людьми з інтелектуальною і психічною формами інвалідності, родичами, представниками **недержавних організацій**.

Працівники міжнародної організації ООН їздили до 47 інтернатів та 6 психіатричних лікарень.

Ще вони написали питання про дотримання прав.

На ці питання відповіли 226 родичів людей з інтелектуальною та психічною формами інвалідності.

Звіт поділили на 2 частини, перша про **рівність перед законом**, друга частина про інші права.

4. Порухення права на рівність перед законом

Усі люди рівні перед законом, усі мають однакові права на життя, здоров'я, навчання, працю.

Усі мають право приймати рішення про своє життя, але дехто не вміє користуватися правами.

У міжнародних документах написано, що кожен має право підписувати свої документи.

Але якщо суд визнав людину **недієздатною**, то людина втрачає право підписувати документи.

Підпис ставить **опікун** замість недієздатного.

Значить, недієздатна людина не може підписати договір про роботу, документ про одруження.

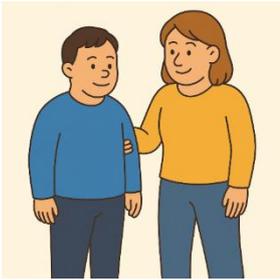
Також це означає, що **недієздатна людина** втрачає багато інших прав, її права порушуються.

Визнання людини **недієздатною** та призначення опіки підтверджує, що ця людина не є рівною перед законом.

Ще є проблема, що судді не запрошують людей з інвалідністю на засідання про недієздатність.

5. Іноді опікуни порушують права недієздатних людей

Найчастіше **опікунами** стають мами недієздатних синів та дочок.

Але іноді мами немає і **опікунами** стають інші родичі або чужі люди.

Опікуни не отримують грошей за догляд людини з інтелектуальною чи психічною формою інвалідності.

Але за законом опікуни повинні отримувати гроші.

Трапляється, що чужа людина стає опікуном, щоб користуватися квартирою недієздатної людини.

У звіті написано про скарги недієздатних людей на своїх опікунів.

Недієздатні люди скаржаться, що опікуни погано їх доглядають.

Також у звіті написано, що багато недієздатних людей не мають опікунів.

Коли родичів немає і ніхто не хоче доглядати недієздатну людину, опікуном стає весь інтернат.

Більше 8 тисяч недієздатних не мають опікуна.

У звіті написано, що коли опікуном стає увесь інтернат, директор виконує роль опікуна.

Директор інтернату зайнятий і не встигає відповідати на окремі прохання недієздатних.

У 1 директора буває дуже багато **підопічних**.

У 11 директорів інтернатів виявили по 150 підопічних.

Недієздатна людина просить директора написати до суду, щоб суд повернув людині дієздатність.

Але директор думає, що суд не виконає прохання, тому взагалі не хоче писати до суду.

В інтернатах живе дуже багато людей.

У 42 інтернатах живе більш як по 100 людей.

Ще в Україні є 5 інтернатів, де живуть більш ніж 400 людей у кожному.

У таких інтернатах недостатньо працівників.

Тут важко працювати, тому ніхто не хоче.

6. Порушення інших прав, право на самостійне життя

Працівники міжнародної організації ООН запитували, чому недієздатних людей часто перевозять до інтернатів.

Виявилось, що у людей з інтелектуальною і психічною формами інвалідності немає квартир.

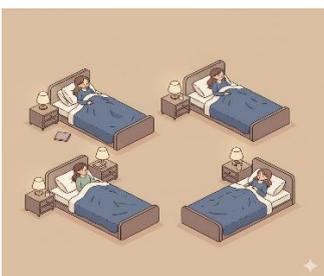
Часто недієздатних людей доглядають родичі, бо для них немає медичних і соціальних послуг.

Але іноді недієздатні люди потрапляють до інтернатів навіть тоді, коли у них є родичі.

Ще працівники 44 інтернатів скаржилися на маленькі зарплати і складні умови роботи.

Людам з інтелектуальною та психічною формою інвалідності надають догляд лише в інтернатах та психіатричних лікарнях.

Але тут людина не може вибрати, з ким жити в 1 кімнаті, коли лягати спати.

Працівники інтернату вирішують, що і коли людина їсть, чим займається, коли зранку встає.

7. Порухення права на свободу, захист від поганого ставлення

Кожна людина має **право на свободу**.

Ніхто не має права помістити людину з інвалідністю в закриті приміщення, звідки немає можливості вийти.

Але людей з інтелектуальною і психічною формами інвалідності часто перевозять до інтернатів усупереч їх бажанню.

Працівники міжнародної організації ООН виявили, що підопічним забороняють ходити по території інтернату та виходити назовні.

Підопічним дозволяють виходити з інтернату до магазину чи до церкви лише у супроводі працівника інтернату.

У багатьох інтернатах та психіатричних лікарнях підопічні по секрету повідомили про побиття та образливі слова.

Директори інтернатів звільнили тих працівників, які били підопічних або ображали їх.

Також у звіті написано, що інші працівники все бачили, але не зупинили побиття і образи.

8. Примусове психіатричне лікування

У звіті написано, що в інтернатах були виявлені випадки примусового психіатричного лікування.

Це коли людині з психічною хворобою призначають лікування, хоча людина не хоче лікуватися.

Міжнародна організація ООН стурбована тим, що українські закони дозволяють лікувати людину примусово.

Також вони стурбовані тим, що хворому не дають адвоката при примусовому поміщенні до психіатричної лікарні.

Іноді підопічним не кажуть, що їм дають ліки.

Людину лікують проти її бажання у таких випадках.

- Коли поведінка людини несе загрозу її власному життю.
- Коли поведінка людини несе загрозу для життя інших людей.
- Коли людина не може задовільнити свої основні потреби.

9. Повага до житла та сім'ї

В інтернатах підопічні живуть по декілька людей в 1 кімнаті.

Їх може бути по 4, 5 або 6 людей в 1 кімнаті.

Інтернати бувають окремі для жінок і чоловіків, тому підопічні не мають романтичних стосунків.

У дверях кімнати може бути влаштоване маленьке віконечко, куди працівники можуть заглянути у будь-який момент.

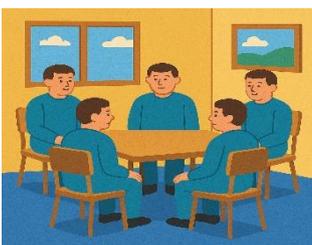
Навіть у туалетах двері можуть не запиратися.

Туалети спільні, без перегородок між унітазами.

Підопічні скаржилися також на те, що співробітники спостерігають за ними під час душу. Ще не питають дозволу, коли заходять до кімнат.

У кімнатах підопічні не мають шаф чи тумбочок для особистих речей.

Також у 2 інтернатах для всіх підопічних купували однаковий одяг і всім робили однакові зачіски.

Через Ковід до інтернатів не пускали родичів.

10. Право на здоров'я

Право на здоров'я означає можливість отримувати допомогу лікарів.

Також це право на планування сім'ї та народження дітей для закоханих підопічних.

Але жінкам іноді роблять уколи від вагітності.

У звіті написано, що підопічні інтернатів не можуть ходити до лікарів у поліклініки, як інші.

Лікарі надають медичні послуги в інтернатах, але там є лише сімейні лікарі.

Лікарів усіх спеціальностей немає, наприклад, немає лікарів, які лікують хвороби шкіри чи очей.

Лікарі відмовляються працювати в інтернатах через малу заробітну плату та далеку відстань.

У психіатричних лікарнях також мала заробітна плата і часто не вистачає лікарів.

Лікарні вимагають, щоб хворих підопічних супроводжувала медсестра під час процедур.

У 2021 році хвора на рак померла без лікування, бо 5 місяців не було медсестри.

11. Освіта, абілітаційні та реабілітаційні послуги

У звіті написано про порушення права на **освіту**, **абілітацію** та **реабілітацію**.

У звіті написано, що постійне навчання допоможе людині з інтелектуальною чи психічною інвалідністю стати незалежною.

У звіті написано, що людям з інтелектуальною та психічною формою інвалідності варто вивчати таке.

- Як себе доглядати і турбуватися про себе.
- Користування комп'ютером.
- Користування мережею Інтернет.
- Користування бібліотекою.
- Прослуховування аудіо записів.

У звіті написано, що 1 підопічний інтернату з 4 не вміє читати, працівники вчать їх читати.

Часто діти та дорослі потрапляють до інтернатів, коли близько від дому немає навчання, абілітації, реабілітації.

Психіатри також скаржилися на відсутність послуг з абілітації і реабілітації в психіатричних лікарнях.

А в інтернатах реабілітаційні заняття нецікаві.

12. Право на працю та зайнятість

Багато підопічних хотіли б навчатися та працювати за гроші, але закони не дозволяють.

Разом з тим, у деяких інтернатах підопічні працювали без оплати.

Підопічні хочуть щодня робити корисні справи і заробляти гроші, але правила не дозволяють.

Іноді підопічних примушували безплатно виконувати роботу замість працівників.

Їм загрожували покаранням, і вони працювали.

Іноді підопічні виконували роботу без оплати, а працівники називали це реабілітацією.

Виявлено випадки, коли підопічні доглядали за іншими людьми з інвалідністю в інтернатах.

Вони годували інших підопічних, перевдягали, замінювали підгузки, супроводжували їх під час прогулянок надворі.

В 6 інтернатах таких доглядальників з числа підопічних навмисно розподіляли поміж відділеннями для надання догляду.

13. Право на **соціальний захист**

Багато підопічних продовжують жити в інтернатах, бо не мають свого житла.

Директори інтернатів розповіли, що підопічні стануть бездомними, якщо їх відрахувати з інтернату.

Підопічні з 29 інтернатів розповіли, що залишаються тут лише через нестачу житла.

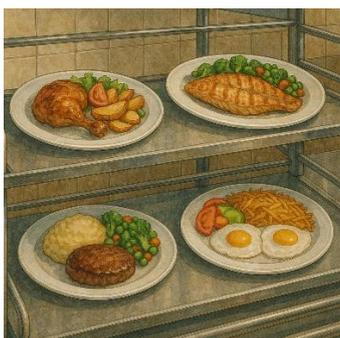
Недавно роботу психіатричних лікарень змінили.

Тоді хотіли відрахувати багатьох підопічних, але вони не мали житла і грошової допомоги.

У звіті описано погані умови проживання у 6 психіатричних лікарнях і в 19 інтернатах.

Там тісні кімнати, є невідремонтовані кімнати, коридори і кухні, брудні туалети і душові.

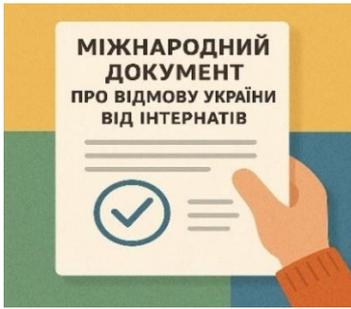

У 7 інтернатах та 4 психіатричних лікарнях підопічні скаржилися на їжу.

Там не давали страв із м'яса, риби, яєць та овочів, їжа була одноманітна.

Іноді ніде купити продуктів, навіть коли є гроші.

14. Висновки та поради для влади

Права людей з інтелектуальною та психічною формами інвалідності порушуються найбільше серед усіх українців.

Україна не виконує міжнародні документи про їхні права, хоча ці документи підписані.

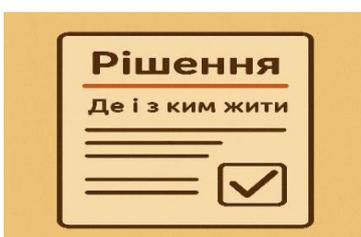
Головні проблеми дотримання прав людей з інтелектуальною і психічною інвалідністю такі.

- Погані закони про права.
- Недієздатність, яку встановлює суд.
- Відсутність персонального асистента, який може допомогти цим людям самостійно приймати рішення про своє життя.

Послуг для людей з інтелектуальною та психічною інвалідністю у них вдома немає.

Тому вони можуть отримувати догляд тільки в інтернатах, якщо рідних немає.

Треба терміново провести консультації з людьми з інтелектуальною та психічною інвалідністю про **підтримане прийняття рішень**.

Потрібна участь міжнародних організацій та громадських організацій людей з інвалідністю для покращення ситуації.

У звіті описані поради для припинення порушень прав людей з інтелектуальною та психічною формами інвалідності.

Депутатам варто змінити закони про правила роботи судів щодо визнання людини недієздатною та призначення опіки.

Міністрам варто провести консультації з громадськими організаціями людей з інвалідністю про догляд вдома замість інтернатів.

Українському Омбудсмену треба постійно слідкувати, щоб в інтернатах нікого не ображали.

Щоб без дозволу не заходили до душу і до кімнат.

Треба давати більше грошей на психіатричні лікарні.

Треба перевіряти, щоб усі могли отримати навчання, роботу, абілітацію та реабілітацію.

Ще перевіряти, щоб люди з інтелектуальною та психічною інвалідністю самі витрачали свої гроші.

15. Пояснення складних слів

Права людини це те, що людина може робити.

Наприклад, право на самостійне життя означає, що людина може жити самостійно, без мами чи рідних.

Вирішувати, чи жити з коханою людиною, яку людина вибирає самостійно.

Право на працю означає, що людина працює і отримує за це гроші.

Держава повинна допомагати, щоб права людини з інвалідністю виконувалися.

Інтелектуальна форма інвалідності це коли людині складно розуміти нову інформацію і приймати рішення.

Іноді людина не може навчитися читати, користуватися мобільним телефоном, комп'ютером, планшетом.

Людина не завжди розуміє, що буде після її вчинку.

Такій людині після розгляду документів дають посвідчення про інвалідність, призначають грошову допомогу від влади.

Такій людині потрібна допомога від інших, від мами, рідної людини чи персонального асистента.

Психічна форма інвалідності буває у людини, яка неправильно розуміє, хто вона і що з нею відбувається.

Коли у людини починається психічне захворювання, їй потрібна допомога лікаря психіатра.

Рідні або близькі такої людини звертаються по допомогу.

Організація Об'єднаних Націй це міжнародна організація, яка має коротку назву **ООН**.

Багато країн створили ООН, щоб разом вирішувати спільні проблеми.

В ООН представники всіх країн збираються разом в одному місці, обговорюють проблеми і пишуть міжнародні документи.

Там написано про домовленість діяти однаково в однакових ситуаціях.

Наприклад, допомагати своїм людям, коли у них трапляється інвалідність.

Рівність перед законом означає, що люди з інтелектуальною інвалідністю можуть приймати рішення про своє життя.

Як і всі інші люди, вони можуть підписувати будь-які документи.

Встановлення їх недієздатності суперечить міжнародним документам.

Недієздатна людина це людина з інтелектуальною або психічною інвалідністю, яку рішенням суду визнано недієздатною.

Суд може визнати людину недієздатною, якщо вона не розуміє значення своїх дій і не може керувати своїми діями.

Опікун це людина, яку призначив суд, щоб опікун приймав рішення про життя недієздатної людини.

Підопічний – це людина з інвалідністю або старшого віку, яка живе в інтернаті, де її доглядають.

Право на свободу – це право кожної людини бути там, де людина хоче.

Порушення права на свободу це коли людину проти її бажання поміщають у в'язницю або інтернат.

Освіта це навчання в дитячому садку, школі, професійному училищі, університеті або коледжі.

Освітою також вважають навчання на курсах, лекторіях, тренінгах.

Абілітація це коли спеціаліст навчає людину щось робити, якщо їй самій важко навчитися.

Реабілітація це коли людина забула, як треба щось робити, і реабілітолог навчає її знову.

Наприклад, людина втратила ногу і розучилася ходити, їй дають протез і знову вчать ходити.

Недержавні організації це коли прості люди подають заяву до влади про створення своєї організації.

Соціальний захист це працівники, яких наймає влада для допомоги людям з інвалідністю, старшого віку, ветеранам.

Підтримане прийняття рішень це коли людина з інтелектуальною інвалідністю сама приймає рішення про своє життя.

Людині з інтелектуальною інвалідністю допомагає персональний асистент.